

ÜÇ GÜNLÜK SALTANAT

Tufan Gündüz

- 1593 yılında Safevi hükümdarı Şah Abbas, bir yandan etrafta yüksek sesle dolaşmaya başlayan Kalenderîleri ortadan kaldırmak diğer yandan Luristan işlerini düzene koymakla uğraşıyordu; ama onun asıl derdi bambaşkaydı.

Bu yılın başında yani Nevruz'da müneccimler o yılın zayıçesini çıkarıp, şahın talihi hakkında üç beş kelimelik edelim derlerken, yıldızların dönmesinden, burçların birbirine yakınlaşıp uzaklaşmasından, güneşten, aydan lafı döndürüp dolaştırıp, o yıl padişah ölçüsünde bir adamın yani açıkçası bir padişahın öldürüleceğini söylemişlerdi. Bu tahmin yeterince can sıkıcıydı. Daha vahimi ise bu hadisenin İran'da meydana geleceğini söylemeleriydi. Şah Abbas bu tür fala, yıldız pabuç bırakacak biri değildi ama ya doğruysa şüphesi zihnini yiyip bitiriyordu. Aslında ona kalsa, talihini belirlemek için büyük dedesi Şah İsmail gibi istiareye yatmayı, rüyasında 12 İmam'dan alacağı işaretle hareket etmeyi yeğlerdi. Hatta dedesi Şah Tahmasp da rüyalara çok itibar eder, rüyasını hayra yoranları servete boğardı. Şimdi durum farklıydı. İranlı müneccimlerin yıldız ilminde eline su dökcek kim-seler herhâlde Hindistan'ın Çingeneleri arasında bile yoktu. O kadar etkiliydiler ki Safevî sarayında şahtan sonra en çok onların sözleri etkiliydi. Şah sefere çıkmadan önce onlara talihin açık olup olmadığını soruyor, onlar da yıldızların seyrine bakıp genelde iyi şeyler söylüyorlardı. Ama bu defa böyle olmamıştı: "İran'da meydana gelecek bir olay sonucu padişahlara denk bir adam öldürülecek!"

Şah Abbas bunu hiç de hayra yoracak durumda değildi. Çünkü Safevî sarayı öldürme ve ölüm işlerine pek yabancı sayılmazdı. Amcası II. Şah İsmail (1576-1577), tahtını korumak için ailenin neredeyse tamamını ortadan kaldırmış, o yıllarda küçücük bir çocuk olduğu için kıl payı ölümden kurtulmuştu. Kendisi de ondan geri kalmamış, oğullarından birini öldürtüp, ikisinin de gözlerine mil çektirmişti.

Safevî tahtının mutlak hâkimi olmakilmek boğazda dolaşmak demektir. O, bunu çok iyi biliyordu; bilmesine de müneccimlerin o yıla dair yorumları aklına geldikçe içi içini yiyordu. Neyse ki, imdadına dönemin meşhur müneccimlerinden Mevlana Celaleddin Muhammed Yezdî yetiştirdi:

-Eğer, dedi Mevlana Celaleddin, Şah Abbas'a: Yıldızların en uğursuz olduğu üç günde, saltanattan çekilip, yerinize ölüme mahkûm olmuş birini tayin eder-seniz ve üç gün boyunca dağlar, taşlar, uçan kuşlar, ehliler, vahşiler, reaya ve beraya, külli herkes o adama itaat ederse, padişahlığın bütün vasıfları onda toplanacağından, üç gün sonra, yani uğursuzluğun toplandığı gün, onu bir cellada verip öldürtürsünüz. Böylece hem yıldızların ahkâmı yerini bulur, hem de siz kurtulursunuz.

Bu fikir o kadar güzel görünüyordu ki hemen uygulamaya geçildi. O sıralarda yakalanıp hapse atılmış olan Kalenderiler arasında kura çekildi. Olacak ya, kura mülhitlik suçlamasında neredeyse lider durumunda olan Yusuf Tırkeş-düz'a isabet etti. Adamı zindandan alıp, yaka paça saraya getirdiler. Şah Abbas'ı hal edip, bunu tahta geçirdiler. Başına taç koyup, üzerine sırmalı elbiseler giydirdiler. Süslü atlara, mücevherli eyerlere bindirip, başında saltanat bayrakları dolaştırdılar. Artık bütün emirler, beyler, eşraf, ayan, vezir hülasa herkes ona itaat etmeye başladı. Şah Abbas da devlet işlerinden elini eteğini çekip hiçbir şeye karışmadı; musahipleriyle, yoldaşlarıyla gezip tozdu.

Derviş Yusuf hâlinden memnundu doğrusu. Lüks içinde yaşıyor, büyük emirler kapısında nöbet tutuyor, evden divanhaneye, divanhaneden eve "alâyla vâlâyla" götürülüp getiriliyor, bir dediği iki edilmiyordu. Aslında işin sonunun nereye varacağını çok iyi biliyordu. Yine de "Üç günlük padişahlık da padişahlıktır." diyor, son demde hayatın tadını çıkarıyor, yaşadıklarını bir dakikalık bile olsa büyük ganimetten sayıyordu. Böyle olsa da bazı şeylere içermiyor, canı sıkılmıyor değildi. Bir gün gezinirken Müneccim Mevlana Yezdî'yle karşılaşınca,

-Ey Molla niye bizim kanımızla oynuyorsun, diye sitem etti.

O an Müneccim neredeyse küçük dilini yutacaktı. Çünkü bu işi başına saranın kendisi olduğunu anlamış olmalıydı. Bununla kalsa neyse de, bu uydurma padişahın gerçek padişah sayılması için etkili bir hüküm vermesi gerekiyordu. Zaten onun yanında bulunanlar da bir ferman çıkarması yolunda sıkıştırma ya bile başlamışlardı. Olur ya, intikam hissiyle ilk hükmü kendisinin öldürülmesi yolunda verirse, maazallah, Şah Abbas'ı kurtarayım derken bu uydurma padişaha yol arkadaşı olabilirdi. İhtiyatı elden bırakmamak için 2 gün ortalarında görünmedi. Dostları da durumdan haberdar olduğundan, onu ne gördüler ne de yerini kimseye söylediler. Neyse ki, uydurma şah Derviş Yusuf'un aklına da böyle bir ferman vermek gelmedi.

Üç gün dolunca Derviş Yusuf'u tahttan indirdiler. Padişahlık elbisesini çıkar-dılar, tacını başından aldılar. Uğursuz yıldızların da gönlü olsun diye başını

omuzlarından ayrı koydular. Şah Abbas tahta yeniden oturup, gönül rahatlığıyla işleri yoluna koymaya başladı. Kimi bu olayı yıldızların uğursuzluğuna, kimileri de Şah Abbas'ın ikbaline ve talihine bağladı. Bu arada Şah, hapse atılan diğer Kalenderîlerin hayat kafeslerinin kapısını açıp, dünya işlerini bitirmeyi de ihmal etmedi. Olaya içerleyen bir kalender,

-Gidiyoruz, ama başka bir zaman yine geleceğiz” diye söyleyince şairin biri:

-Gitti, gitti, gitti ve sonra bir daha dönmedi, diye yazdı.